

SÚDNA RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

28/2025

UZNESENIE SÚDNEJ RADY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

zo 14. januára 2025

k medzinárodnej konferencii s názvom
Nezávislosť súdnictva a Strategické spory v EÚ,

Súdna rada Slovenskej republiky

A. s c h v a ľ u j e

stanovisko, ktoré tvorí prílohu tohto uznesenia;

B. u k l a d á

predsedníčke Súdnej rady Slovenskej republiky predložiť stanovisko, ktoré tvorí prílohu tohto uznesenia Medzinárodnej komisii právnikov ako aj prezidentke Európskej siete súdnych rád.

Overovateľ: Peter Farkaš

Marcela Kosová, v. r.
p r e d s e d n í ě k a
Súdnej rady Slovenskej republiky

Príloha k uzneseniu Súdnej rady Slovenskej republiky č. 28/2025

I. Vnútroštátne prostriedky ochrany nezávislosti súdnej moci

Ochranu proti zásahom do nezávislosti súdnej moci a do nezávislosti sudcov na vnútroštátnej úrovni v Slovenskej republike zabezpečujú efektívne a funkčné nástroje a mechanizmy, na ktoré bude v ďalšom texte v stručnosti poukávané.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „Ústavný súd SR“) rozhodol o návrhu skupiny 32 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade v návrhu označených ustanovení ústavného zákona č. 422/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej aj „justičná novela ústavy“), a zákona č. 423/2020 Z. z. o zmene a doplnení niektorých zákonov v súvislosti s reformou súdnictva (ďalej aj „zákon o reforme súdnictva“) s označenými ustanoveniami ústavy, Medzinárodného paktu a občianskych a politických právach, Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd **nálezom PL. ÚS 12/2022-244 zo dňa 20.12.2023 tak**, že článok VIII zákona č. 423/2020 Z. z. o zmene a doplnení niektorých zákonov v súvislosti s reformou súdnictva, ktorým bol zmenený a doplnený zákon č. 385/2000 Z. z. sudcov a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v časti bodu 49, ktorým bol doplnený § 93 tohto zákona o nový odsek 3, **nie je** v súlade s čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 141 ods. 1 a čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Zákonnou úpravou prijatou v procese tzv. „reformy súdnictva“ bola sudcom obmedzené obdobie priznania nároku na príplatok k náhrade príjmu a príplatok k nemocenskému, a to z pôvodnej doby jedného roka na obdobie 60 dní.

V náleze sp. zn. PL. ÚS 12/05 z 28. novembra 2007 Ústavný súd SR vyslovil, že „*Pod nezávislosťou sudcov v širšom slova zmysle je... treba chápať aj ich materiálnu nezávislosť*“ a v nadväznosti na to zdôraznil, že „*určité zásahy vrátane zásahov do platových pomerov sudcov sa môžu dotknúť ústavného princípu nezávislosti sudcov, ale až vtedy, keď dosiahnu určitý kvantitatívny rozmer, v danom prípade až vtedy, ak citeľným spôsobom ohrozia inak štandardnú životnú úroveň sudcov primeranú ich ročnému príjmu*“. V judikatúre ústavného súdu sa dlho viedla polemika o tom, či právo sudcov na dôstojné a primerané hmotné zabezpečenie zodpovedajúce ich právnomu postaveniu je v slovenskom právnom poriadku garantované **len na zákonnej, alebo aj ústavnej úrovni. Túto polemiku zrozumiteľným spôsobom uzavrel ústavný súd v náleze vydanom v konaní vedenom pod sp. zn. PL. ÚS 27/2015**, v ktorom explicitne uviedol, že skutočnosť, že Ústava Slovenskej republiky (na rozdiel od ústav niektorých iných štátov) neobsahuje ustanovenie, ktoré výslovne upravuje (garantuje) platové pomery sudcov, resp. zásadu neznížiteľnosti ich plátov, vonkoncom neznamená, že v jej obsahu ústavné limity pre úpravu plátov sudcov nie sú (implicitne) „prítomné“. Možno ich totiž celkom zjavne vyvodiť z ústavných princípov a iných ústavou chránených hodnôt [napr. princíp del'by moci, ktorého integrálnou súčasťou je aj princíp rovnováhy moci, už spomínaná zásada (princíp) nezávislosti sudcov a súdov, princíp proporcionality zásahov do platových pomerov sudcov a iných ústavných činiteľov atď.

Ústavný súd SR v náleze **PL. ÚS 12/2022-244** konštatoval, že zákonodarca v posudzovanej veci svoj reštrikčný zásah do hmotného zabezpečenia sudcov **nijako neodôvodnil, pričom**

zjavne nerešpektoval doterajšie východiská relevantnej judikatúry ústavného súdu (najmä podmienenosť reštrikčných zásahov do hmotného zabezpečenia sudcov nepriaznivou ekonomickou situáciou štátu, ako aj ich dočasnosť), **a preto sú v ňom podľa názoru ústavného súdu prítomné aj prvky svojvôle**, čo zakladá dostatok dôvodov na to, aby ústavný súd vyslovil, že napadnuté ustanovenie nie je z ústavného hľadiska akceptovateľné, **a to z dôvodu jeho nezlučiteľnosti** s princípmi vyvoditeľnými z čl. 1 ods. 1 ústavy, ako **aj s princípmi súdnej a sudcovskej nezávislosti**, ktoré sú deklarované v čl. 141 ods. 1 a čl. 144 ods. 1 ústavy.

Súdna rada Slovenskej republiky (ďalej len „súdna rada“) ako ústavný orgán sudcovskej legitimity plniac svoje ústavné a zákonné kompetencie vydala viacero uznesení reagujúc na pokusy o zásah do nezávislosti súdnej moci alebo na podnety týkajúce sa uvedenej témy.

Ako príklad možno uviesť uznesenie č. 498/2024 z 10.12.2024, ktorým súdna rada ako ústavný orgán sudcovskej legitimity dôrazne odmietla mediálne útoky voči osobe sudkyne Viery Hadrbulcovej, ako aj voči ktorémukoľvek sudcovi pre jeho rozhodovaciu činnosť. Každý útok na konkrétneho sudcu ako predstaviteľa jednej z troch mocí v štáte je útokom na celú justíciu a veľmi nebezpečným javom, spôsobilým vážne ohroziť nezávislosť justície a zároveň môže byť priamym ohrozením života sudcov a ich rodín. Súdna rada Slovenskej republiky verejne vyzvala predovšetkým médiá k primeranej zdržanlivosti, v rámci ktorej je prípustná odborná a vecná kritika rozhodnutí súdov, ale v žiadnom prípade nie je prípustné také konanie, ktoré je spôsobilé ohrozovať osoby sudcov a ich blízkych.

Uznesením č. 354/2024 zo dňa 15.10.2024 sa súdna rada vyjadrila k oprávneniu Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky kontrolovať informačný systém, ktorý má na Najvyššom súde Slovenskej republiky zabezpečovať náhodné pridelovanie vecí jednotlivým senátom alebo sudcom.

Uznesením č. 103/2024 zo dňa 16. apríla 2024 súdna rada odvolala z funkcie predsedu súdnej rady Jána Mazáka pre opakované porušenie jeho povinností a neoprávnené vyhľadávanie informácií o predstaviteľoch súdnej moci.

Uznesením č. 136/2024 z 17. apríla 2024 súdna rada:

- dôrazne apelovala na predstaviteľov výkonnej a zákonodarnej moci a iných verejných činiteľov, aby vo svojich vyjadreniach k súdnym rozhodnutiam a sudcom rešpektovali nezávislosť súdnictva ako jedného z pilierov právneho štátu, nevťahovali súdnictvo do politického boja a tým neznižovali dôveru verejnosti v súdnictvo,
- považoval za neakceptovateľné politicky účelové verejné výzvy predstaviteľov výkonnej a zákonodarnej moci na disciplinárne alebo trestné stíhanie sudcov, resp. súvisiace vyjadrenia porušujúce princíp prezumpcie neviny vo vzťahu k disciplinárnemu alebo trestnoprávnemu konaniu, resp. postihu sudcov,
- plne rešpektovala právo na kritiku súdnych rozhodnutí i sudcov; táto kritika však musí byť odborná, vecná, v medziach elementárnej slušnosti a nesmie mať podobu zastrašovania, nátlaku, alebo inej formy ovplyvňovania rozhodovacej činnosti sudcov,

- jednoznačne odsúdila osobné útoky na sudcov pre ich rozhodovaciú činnosť ako aj pre realizáciu ich slobody prejavu vo verejnom priestore a aktivity súvisiace s členstvom vo vnútroštátnych ako aj medzinárodných sudcovských organizáciách a ich kriminalizáciu za realizáciu práv združovania a slobody prejavu a v kontexte justície ako celku analogicky aj obdobné útoky na Ústavný súd Slovenskej republiky a jeho sudcov ako i generálneho prokurátora Slovenskej republiky.

Uznesením č. 36/2023 zo dňa 14.2.2023 súdna rada reagovala na zásah Národnej kriminálnej agentúry na Okresnom súde Bratislava III, keď o.i. konštatovala, že postup sudcov a predsedu Okresného súdu Bratislava III, ktorým odmietli vydať vyšetrovací spis a jeho utajovanú prílohu na základe výzvy na vydanie vecí orgánu činného v trestnom konaní, pričom neboli zbavení mlčanlivosti ani povinnosti zachovávať utajované skutočnosti v tajnosti, bol plne v súlade so zákonom.

Uznesením č. 122/2023 z 18. apríla 2023 sa súdna rada dôrazne ohradila voči ponižujúcim vyjadreniam na adresu sudcu Branislava Harabina, ktoré znižujú profesionálnu integritu nielen tohto konkrétneho sudcu, pretože sú v príkrom rozpore s princípmi právneho štátu a relevantným spôsobom zasahujú do nezávislého postavenia sudcov, sudkýň a súdov Slovenskej republiky.

Súdna rada ako orgán podieľajúci sa na príprave a pripomienkovaní legislatívy aj výkonom uvedenej právomoci plní funkciu ochrany proti zásahom do nezávislosti súdnej moci.

Súdna rada je súčasťou Európskej siete súdnych rád, ktorej úlohou je o.i. aj monitorovanie a detekcia zásahov do nezávislosti súdnej moci v členských štátoch.

Disciplinárne súdnictvo zohráva dôležitú úlohu v zabraňovaní pokusov o zásah do nezávislosti predstaviteľov súdnej moci (napr. pred šikanóznymi návrhmi podanými ministrom spravodlivosti SR prípadne iným oprávneným subjektom). V Slovenskej republike o disciplinárnych návrhoch podaných proti sudcom konajú a rozhodujú disciplinárne senáty Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky, a to na základe osobitného právneho predpisu upravujúceho tento typ konaní [zákon č. 432/2021 Z. z. o disciplinárnom poriadku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (disciplinárny súdny poriadok)].

Sudcovská samospráva (sudcovská rada), predseda súdu v rámci zákonných kompetencií napr. vo veci vybavovania podnetov na disciplinárne stíhanie sudcov, prípadne iného druhu podnetov, zohrávajú tiež dôležitú úlohu pri ochrane nezávislosti súdnej moci a jej predstaviteľov.

Stavovské organizácie sudcov – Združenie sudcov Slovenska formou vyhlásení, komunikácie a spolupráce s relevantnými subjektami, aktívnej účasti v legislatívnom procese, ako aj etablovaním v štruktúrach Európskej asociácie sudcov a Medzinárodnej asociácie sudcov, sa spolupodieľa na plnení funkcie ochrany nezávislosti justície.

Medzi hrozby, ktorým čelia slovenskí sudcovia od r. 2020, patria verejné útoky na sudcov za výkon ich rozhodovacej činnosti zo strany verejných činiteľov, právnych zástupcov a iných osôb zainteresovaných na výsledku konkrétneho súdneho konania, politikov, ako aj niektorých médií a mediálne aktívnych organizácií. Tieto verejné útoky mimo hraníc vecnej konštruktívnej kritiky súdnych rozhodnutí nepredstavujú len zásah do povesti konkrétneho sudcu a súdu, ale častokrát deformujú právne povedomie verejnosti nepravdivým vykresľovaním fungovania súdnictva a procesných inštitútov, ako aj dezinterpretáciou právneho poriadku.

V Stanovisku č. 1(2001) Poradnej rady európskych sudcov (CCJE) o štandardoch týkajúcich sa nezávislosti justície a nepreložitelnosti sudcov sa uvádza, že „Problém spočíva v určení, čo je neprimeraný vplyv, a v stanovení vhodnej rovnováhy medzi napr. potrebou chrániť súdny proces pred jeho narušením a tlakmi vyvíjanými či už zo strany tlače, politiky alebo iných a záujmom na otvorenej diskusii vo veciach verejného záujmu v rámci spoločnosti a v slobodnej tlači. Sudcovia musia akceptovať, že sú verejnými činiteľmi.“ CCJE uviedlo, že nie je potrebná zmena existujúceho princípu, no sudcovia z rozličných štátov by mali ťažiť zo vzájomných diskusií a výmeny informácií o konkrétnych prípadoch.

V Slovenskej republike nie je zachovaná rovnováha medzi potrebou chrániť súdne konanie na jednej strane a slobodou tlače a otvorenou diskusiou vo veciach verejného záujmu na strane druhej, ako to vyplýva aj z vyššie uvedených uznesení súdnej rady.

II. Úloha inštitúcií EÚ pri presadzovaní nezávislosti súdnictva

Európska komisia vydáva o stave právneho štátu správu, a to na podklade ňou zaobstaraných informácií ako aj vykonaných konzultácií v jednotlivých členských štátoch. Vo vzťahu k Slovenskej republike by bolo vhodné, aby **Európska komisia na kvalitatívne dôslednejšej úrovni vyhodnocovala informácie týkajúce sa justície**. Táto potreba vyvstala z reakcie súdnej rady na Správu o právnom štáte za rok 2024 schválenej uznesením č. 324/2024 zo dňa 19.9.2024, keď konštatovala, že **správa je neobjektívna a neodráža skutočný stav právneho štátu na Slovensku**. Správa ignoruje stanovisko členov súdnej rady zo dňa 6.2.2024 poskytnuté v rámci konzultácie s Európskou komisiou, týkajúce sa potreby zmeny trestnej politiky štátu, zrušenia Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, ustanovenia § 363 a nasl. Trestného poriadku, nezávislosti členov súdnej rady, problémov súvisiacich s novou súdnou mapou; nezohľadňuje rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky týkajúce sa tém, ktoré boli predmetom konzultácie; nesprávne interpretuje novú právnu úpravu ustanovení týkajúcich sa trestného činu ohýbania práva; viaže v rozpore s právnym poriadkom Slovenskej republiky boj proti korupcii na existenciu Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky a na obmedzenie oprávnenia generálneho prokurátora rušiť právoplatné rozhodnutia v prípravnom konaní; nereflektuje na alarmujúci stav výkonu súdnictva po zmene súdnej mapy; neobsahuje dôvody odvolania predsedu súdnej rady z funkcie predsedu a pravdivé dôvody odstúpenia predsedu Špecializovaného trestného súdu. Súdna rada prijala stanovisko, ktoré tvorí prílohu uvedeného uznesenia a je zverejnené na webovom sídle súdnej rady¹.

¹ https://www.sudnarada.gov.sk/data/files/2153_stanovisko-sr-sr-k-spra%CC%81ve-o-pravnom-state-2024.pdf

Uvedené stanovisko súdnej rady po jeho preklade do anglického jazyka bolo zaslané a doručené Európskej komisii spolu s pozvánkou na zasadnutie súdnej rady. Žiaden zástupca Európskej komisie sa nedostavil (a to ani na opakované pozvanie) na zasadnutie súdnej rady. Uvedená situáciu spolu so skutočnosťou, že Stále zastúpenie Európskej komisie na Slovensku zrušilo diskusiu o Správe o právnom štáte za rok 2024, **vyvolalo potrebu posilnenia procesu spätnej väzby na vypracovanú správu o právnom štáte a potrebu zavedenia inštitútu korekcie správy zo strany EU komisie, vrátane transparentnosti, zodpovednosti za zapracovanie reakcie na správu o právnom štáte, a to v rámci aktívnej vzájomnej komunikácie.**

Významnú úlohu spomedzi inštitúcií EU zohráva Súdny dvor Európskej únie, ktorý má v konaní o položených prejudiciálnych otázkach kompetenciu vyjadriť sa k súladnosti zásahov do fungovania právneho štátu a nezávislosti súdnej moci vykonaných vnútroštátnou právnou úpravou s právom EU.

Súdna rada upozorňuje na to, že vnútroštátna právna úprava a súdna moc nedelí súdne spory na strategické a nestrategické.